

Асистент кафедри цивільно-правових
дисциплін Чернігівського державного
технологічного університету
Болдирева Олександра Сергіївна

Шлюбний договір: поняття та правова природа

Серед договорів подружжя шлюбний договір, безперечно, займає особливе місце. У теоретичному плані слід зазначити, що жоден з майнових договорів подружжя не привертав до себе такої пильної уваги фахівців, як шлюбний договір, аналізу якого присвячена низка досліджень на монографічному рівні.

Українське сімейне законодавство, як відомо, не містить дефініції шлюбного договору. Тому проаналізуємо визначення даного поняття, які пропонує юридична наука.

О.О. Ульяненко під шлюбним договором (контрактом) розуміє угоду (правочин) фізичних осіб різної статі, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, чи угоду подружжя, що визначає майнові права та обов'язки подружжя в період шлюбу, зокрема, порядок поділу майна на спільне і роздільне, порядок його використання, відчуження, розподіл доходів і витрат, а також їх майнові права та обов'язки як батьків у шлюбі і (чи) у випадку його розірвання [8;4-5].

І.В. Жилінкова зазначає, що шлюбним договором визнається домовленість осіб, котрі подали заяву про реєстрацію шлюбу, або подружжя, у якій встановлюються майнові права й обов'язки подружжя, пов'язані з укладенням шлюбу, його існуванням чи розірванням [4;40].

М.М. Гуренко-Вайцман та Н.В. Філик шлюбний договір визначають як правочин, вчинений нареченими чи подружжям, що визначає їхні майнові

права та обов'язки в період шлюбу та (або) у випадку його припинення, а також їхні майнові обов'язки як батьків [3;32].

Отже, з огляду на відсутність визначення поняття «шлюбний договір» у сімейному законодавстві пропонуємо ч. 1 ст. 92 Сімейного кодексу (далі - СК) України викласти у наступній редакції: «Шлюбний договір - це угода осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, або подружжя, у якій встановлюються права та обов'язки подружжя щодо володіння, користування та розпорядження майном в період шлюбу та у випадку його розірвання, а також визначаються їхні майнові права та обов'язки як батьків».

Наступним питанням, яке привертає увагу, є визначення правової природи шлюбного договору, адже до тепер у літературі не сформовано єдиної точки зору з цього питання. Більшість вчених обґрунтовують тезу про те, що шлюбний договір є різновидом цивільно-правового договору, який, у свою чергу, характеризується певною специфікою.

Так, І.В. Жилінкова вважає, що шлюбний договір представляє собою двосторонню цивільно-правову угоду, яка володіє певною специфікою [5;225]. На думку М.В. Антокольської щодо шлюбного контракту неможливо довести його специфічну сімейно-правову сутність, яка відмежовує його від цивільно-правових договорів, а тому він є цивільно-правовою угодою з певною специфікою [1;160]. О.О. Ульяненко також вважає, що шлюбний договір за своєю природою є особливим різновидом цивільного договору, специфіка якого полягає, зокрема, в тому, що за своїм суб'єктним складом, який визначається СК України, він є сімейно-правовим, а предмет регулювання, основу якого складають відносини власності, має переважно цивілістичні риси [8;6].

В.К. Антошкіна відстоює думку про те, що сімейні договори складають окрему групу цивільно-правових договорів, у зв'язку з цим шлюбний договір визначається як сімейно-правовий, який у широкому розумінні входить до загальної системи цивільно-правових договорів[2;161].

О.А. Явор в своїй дисертації висловлює думку про те, що в сімейному житті подружжя спільно діють для досягнення спільної мети - забезпечення

сім'ї матеріальними та духовними благами, у зв'язку з чим шлюбний договір являє собою сімейний договір про спільну діяльність [9;6]. Дана позиція була піддана значній критиці з боку І.Ю. Красько, який зазначив, що договір про спільну діяльність не має в якості основи зустрічного надання сторонами одна одній будь-якого конкретного блага. У зв'язку з цим сторони в договорі не протиставлені одна одній, їх інтереси ідентичні, якісно однорідні. Цього не можна сказати про шлюбний договір, де кожна сторона має свій власний автономний майновий інтерес, для досягнення якого вона і вступає в договір [6;80-81].

Інша точка зору, яка у спеціальній літературі не знаходить широкої підтримки і поділяється Ю.С. Червоним, полягає в тому, що шлюбний договір - різновид сімейно-правових договорів, оскільки його суб'єктами є лише подружжя [7;159].

Підсумовуючи вищевикладене, вважаємо за доцільне приєднатися до тієї групи фахівців, які вважають шлюбний договір різновидом цивільно-правових договорів. Але не має жодних підстав заперечувати, що йому притаманні як загальні для будь-якого договору ознаки, так і суто специфічні. Звісно, за своєю юридичною природою і правовими наслідками шлюбний договір має низку особливостей. Проте яких-небудь положень, які б не вкладалися в конструкцію договору, шлюбний договір не має. Отже, до нього можна ставити ті ж самі вимоги, які висуваються до інших договорів, тобто законність змісту, вільне волевиявлення сторін, належний суб'єктний склад, дотримання визначеної законом форми тощо.

Література:

1. Антокольская М.В. Семейное право: Учебник. - Изд. 2-е, перераб. и доп. - М.: Юристъ, 2003. – 333с.
2. Антошкіна В.К. Договірне регулювання відносин подружжя: дисертація на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. - Х., 2006. – 208с.

3. Гуренко-Вайцман М.М., Філик Н.В. До питання визначення шлюбного договору в системі договірних відносин / М.М. Губенко-Вайцман, Н.В. Філик // Юридичний вісник. - 2009. - № 3 (12). - С. 29-32.
4. Жилинкова И.В. Брачный договор. - Харьков: Ксилон, 2005. – 174с.
5. Жилинкова И.В. Проблемы правового режима имущества членов семьи: дисертация на соискание уч. степени д-ра юрид. наук. - Х., 2000. – 407с.
6. Красько И.Е. Правовая природа брачного контракта // Проблемы законности: Респ. міжвідом. наук. зб.- Х.: Нац. юрид. акад. України, - 1998.- Вип. 33. - С. 80-81.
7. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України / За ред. Ю.С. Червоного. - К., 2003. - 464с.
8. Ульяненко О.О. Шлюбний договір у сімейному праві України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. - Київ, 2003. – 22с.
9. Явор О.А. Функції шлюбного контракту в сімейному праві України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. - Харків, 1996. – 14с.